

BLADET FRA MUNNEN:

Kunnskapsutvikling og bistand til vannverkene om farekartlegging av høydebasseng - hvor er de gode hjelperne?

Under vignetten «Bladet fra munnen» inviterer redaksjonskomiteen for VANN mennesker med meninger og tilknytning til vann og vannfagene til å presentere aktuelle hjertesaker. Denne gangen er det Erik Wahl fra Mattilsynet som har ordet. Wahl arbeider som drikkevannsinnspektør og veterinær hos Mattilsynets avdeling Midt.

I etterkant av foredrag på vannforeningens fagtreff 10. februar om vannverkene farekartlegging av høydebasseng, er jeg blitt utfordret av redaksjonen til å utdype noen refleksjoner om dette området. Dette er tanker jeg har gjort meg etter flere titalls år som drikkevannsinnspektør i Mattilsynet og tidligere kommunalt næringsmiddeltilsyn, dialog med ulike aktører i vannbransjen og ett år som vikarierende leder av driftsstansen vann i Sør-Trøndelag. Jeg håper og tror at flere av mine gode kolleger i Mattilsynet deler noen av mine synspunkt.

Tidene endrer seg. Regelverk kommer og går, og Mattilsynets fokus endrer seg, blant annet ut fra risikovurderinger, samfunnstrender og politiske vurderinger. Drikkevann har fått økt fokus. Vi som steller med drikkevann i Mattilsynet mener det er riktig. Askøy-hendelsen ga oss vann på den mølla.

For tre år siden fikk vi ny drikkevannsfor-skrift. Denne ga et langt tydeligere krav enn før til at vannverkene må gjennomføre farekartlegging, det gjelder også høydebasseng. Dette stiller store krav til vannverkene kompetanse. For mange vannverk, spesielt de små og mellomstore, er dette en stor utfordring. Mattilsynet kan gi generell veiledning. Det er imidlertid ikke

Mattilsynets rolle å utføre konkret farekartlegging, eller å anbefale konkrete tiltak. Det ville gjort Mattilsynet inhabilt ved tilsyn, og vi har heller ikke ressurser til dette.

Mange vannverk velger derfor å innhente ekstern bistand fra for eksempel konsulent eller driftsassistanse. Slik bistand må tilpasses det aktuelle vannverkets behov. Vi har sett flere tilfeller av det motsatte. Min personlige vurdering er at det er et systematisk udekket behov for bistand rettet spesielt mot små, og kanskje også mellomstore, vannverk.

Det er mange aktører som på ulike måter har befattning med helsemessige forhold ved drikkevann generelt, høydebasseng spesielt og eventuelt farekartlegging av dette. Disse har ulikt ståsted.

- Norsk Vann har i 2011 utgitt *Veiledning i bygging og drift av drikkevannsbasseng*. Denne har dessverre lite omtale av forhold knyttet til risiko for forurensing av drikkevannet. Det er skuffende. Norsk Vann planlegger nå et prosjekt om risikoanalyse av fjellråsprengte høydebasseng, med oppstart våren 2020. Dette gir grunnlag for positiv forventning.

- Undervisning og forskning på universitetsnivå om drikkevann skjer på NMBU/ veterinær-høgskolen og ved NTNU. Så langt kjent er det i disse studiene lite omtale av risikoforholdene omtalt her. Ved NTNU, matteknologi ble det imidlertid i 2019 gjennomført en masteroppgave med tittel: *Risiko-analyse av drikkevannsbasseng i Norge med fokus på mikrobiell forurensing*. En kan håpe at dette er start på en trend med mer oppmerksomhet mot dette fagfeltet fra NTNU og kanskje andre universitet.
- Produsenter av høydebasseng, konsulenter og entreprenører gjør helt nødvendig innsats overfor vannverksbransjen, som Mattilsynet verdsetter. Deres rapporter er imidlertid oftest ikke offentlige tilgjengelige. I vår veiledning til vannverk, kan Mattilsynet ikke anbefale bestemte kommersielle aktører, fordi det vil være konkurransevidende. Disse forholdene begrenser nytteverdien for generell kunnskapsutvikling i fagmiljøet av rapporter fra disse kommersielle aktørene.
- I noen av landets fylker finnes driftsassistanter. Dette er en gruppe aktører som kan bidra overfor vannverkene med farekartlegging. Det er bra. Driftsassistansene er imidlertid organisert og arbeider på ulike måter. Tidligere var mange av disse drevet av fylkeskommunen, og dermed uavhengig av kommersielle aktører. Nå er mange av disse i større grad knyttet til kommersielle aktører.

I den grad dette er tilfelle, gjelder de samme begrensningene for disse, som for kommersielle aktører nevnt ovenfor. I nostalgiske øyeblikk har jeg derfor savnet den gode gamle fylkeskommunale driftsassistansen, som var uavhengig av kommersielle hensyn.

- Mattilsynets samfunnsoppdrag på drikkevannsområdet er blant annet å føre tilsyn. Det gir oss tilgang til data og erfaring. Dette er blant annet omtalt i rapporten: *Rapportering av data for vannforsyningssystemer i Norge for 2018*. Mer systematisk kartlegging og risikovurdering av forhold ved høydebasseng vil imidlertid kreve blant annet representativt utvalg og egnete system for kategorisering av observerte data. Mattilsynet ikke har tilstrekkelige ressurser og systemer for å utføre dette. Omfattende kartlegging, og risikovurdering av vannverkernes høydebasseng faller ikke innenfor våre oppgaver.

Jeg ser behov for mer systematisk tilstandsbeskrivelse og veiledning til både store og små vannverk. Dette gjelder også om forhold ved høydebasseng, som er knyttet til risiko for forurensing av drikkevannet her. Det er derfor å håpe at aktuelle aktører i bransjen kjenner sin besøkelsestid for dette, spesielt i etterkant av Askøy-hendelsen.

*Erik Wahl
Drikkevannsinnspektør og veterinær
Mattilsynet, avdeling Midt.*